

Yazılışının 950. Yılı Münasebetiyle Çocuklar İçin Kutadgu Bilig

Dr. Öğr. Üyesi Zeki GÜREL *

1.Giriş:

Türkiye Cumhuriyetinin teklifi ve Kırgızistan, Kazakistan, Azerbaycan Cumhuriyetlerinin de desteklemesi ile 2018 yılının dünyada Atebetü'l-hakayık, 2019 yılının da Kutadgu Bilig yılı olması UNESCO tarafından kabul edilmiştir. Unesco Millî Komitesi Başkanı Prof. Dr. Öcal Oğuz 12 Ocak 2018 Cuma günü Ankara'da bir danışma toplantısı yaparak konuyu uzmanları ile görüştü.

Toplantıya katılanlar:

Dışişleri Bakanlığı Kültür İşleri Daire Başkanlığı adına Emir Selim Yüksel, Milli Eğitim Bakanlığı temsilcisi Seda Kuzgun, Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Mustafa Sinan Ka-

çalın, Türk Tarih Kurumu temsilcisi Uğur Cenk Deniz İmamoglu, TİKA temsilcisi Prof. Dr. Birol Çetin, Türksoy temsilcisi Fırat Purtaş, Yurtdışı Türkler Teşkilatı

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü – ANKARA, zekigurel@gazi.edu.tr <https://orcid.org/0000-0001-5129-7033>

temsilcisi Gürkan Polat, Türk Ocağı temsilcisi İbrahim Atabey. Üniversitelerimizden de Erciyes Üniversitesi'nden Prof. Dr. Tuncer Gülensoy, İstanbul Üniversitesi'nden Prof. Dr. Osman Fikri Sertkaya, Gazi Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun ve Prof. Dr. Hülya Kasapoğlu-Çengel, Hacettepe Üniversitesi'nden Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın ve Prof. Dr. Dilek Yalçın-Çelik, Ankara Üniversitesi'nden Prof. Dr. Aysu Ata ve Prof. Dr. Fatma Sema Barutçu-Özönder, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nden Prof. Dr. Funda Toprak.

Oturum Başkanı Unesco Millî Komitesi Başkanı Prof. Dr. Öcal Oğuz UNESCO tarafından Atebetü'l-hakayık'ın 100. basılış yılı olan 2018 yılının Atebetü'l-hakayık yılı, Kutadgu Bilig'in de yazılışının 950 yıldönümü dönümü dolayısıyla 2019 yılının Kutadgu Bilig yılı olmasının kararlaştırıldığını söyleyerek bu konularda davetlileri bilgilendirdi ve yapılması gereken etkinlikler hakkında görüşme açtı. Dile getirilen tavsiye kararlarının 16. maddesi şöyle idi: 'Her iki eserin çocuklar için renkli çocuk kitapları olarak hazırlanması.'

UNESCO, 2019 yılını; yazılışının 950. Yılı münasebetiyle "Kuradgu Bilig Yılı" ilan etmişti. Bu yıl içerisinde Türkiye'de ve Türk Dünyası başta olmak üzere Türkiye dışında da Kutadgu Bilig ile ilgili pek çok program düzenlendi. Kutadgu Bilig Yılı'nın en anlamlı çalışmalarından birisi de **Yazılışının 950. Yılı Münasebetiyle Çocuklar İçin Kutadgu Bilig** adlı kitap olmuştur.

Bu kitabı yayınlayan Eğitim ve Kültür Vakfı adına esere "Takdim" yazısı yazan Ülkü Ocakları Genel Başkanı Sinan Ateş'in şu tespitleri önemlidir: "Türk-İslâm tarihi ve kültürü açısından son derece önemli olan 'Kutadgu Bilig'in Yusuf Has Hacib tarafından yazılışının 950. Yıldönümü UNESCO tarafından 'Anma ve Kutlama Yıldönümleri' arasına alınmıştır. UNESCO'nun aldığı bu karar, Türk düşünce dünyasının temel kaynaklarından biri olan Kutadgu Bilig'in edebî ve tarihî bir eser olarak kıymetini ortaya koyması açısından oldukça önemlidir. Ancak Kutadgu Bilig'in ehemmiyeti bizim için Unesco'nun bu kararının çok ötesindedir.

Kutadgu Bilig, kültürümüzün bir medeniyet düzeyinde ifade edildiği müstesna eserlerden biridir. (...) Zira 950 yıl önce Yusuf Has Hacib tarafından söz dünyasına dökülen ve asırlardan bu yana dilden dile, gönülden gönüle aktarılan hikmet incilerini yeni nesillere aktarmanın çok önemli bir görev olduğuna inanıyoruz.

Millî şuur ve millî kültürün bayrağı olan bu eseri, sadece yıldönümlerinde anmakla yetinmemeliyiz. Çünkü tarih şuurunu geçmişle avunmak demek değildir. Tarih şuurunu evvela geleceğe yönelik bir hareket kabiliyeti kazanmak için lazımdır" (Ateş, 2019:4-6).

2. Yazılışının 950. Yılı Münasebetiyle Çocuklar İçin Kutadgu Bilig

İslâmiyet, Türk milletinin dinî ve sosyal hayatını bazı yönlerden değiştirmiştir. Bu değişiklikler, kısa bir zaman sonra edebî ve kültürel hayatlarına da yansımıştır. Türkler, İslâmiyet’le ilk defa M.S. 642’de Hazreti Ömer zamanında karşılaşmışlardır. Devlet olarak İslâmiyet’i ilk kabul ve ilân eden Türkler, Satuk Buğra Han yönetimindeki Karahanlılar (M.S. 940/950) denilmektedir. Ancak bu tarih üzerinde bir takım itirazlar vardır. Karadeniz’in kuzeyindeki Hazarların 732 yılında İslâmiyet’i kabul ederek 68 yıl İslâmiyet’i devletin resmî dini olarak benimsediklerini belirtenler yanında, ilk Müslüman Türk devleti olarak M.S. 900 yıllarından sonra İtil-Volga Bulgarları’nı kabul edenler de bulunmaktadır (Gürel, 1996:83-84).

İslâmiyet’i Türkistan bölgesinde ilk kabul eden Karahanlılar Devleti’nin toprakları içinde kısa zamanda yeni bir kültür ve edebî hayat meydana gelmiştir. Devletin merkezi olan Kâşgar, aynı zamanda en önde gelen kültür merkezlerindendi. Bu yüzden, Karahanlılar dönemi eserleri “Hakaniye Türkçesi” de denilen ve Kaşgar’da konuşulan Türkçe ile yazılmıştır. Bu dönemden günümüze kadar gelebilen eserler ve yazarları şöyle sıralanabilir:

Kâşgarlı Mahmud’un “Dîvânü Lûgâti’t-Türk”ü,

Yusuf Has Hâcib’in “Kutadgu Bilig”i,

Edib Ahmed Yükneki’nin “Atabetü’l-Hakâyık”ı,

Nehcü’l-Ferâdis,

Kitâb-ı Bakırgan

Ahmed Yesevî’nin “Dîvân-ı Hikmet”i.

Bugün elimizde, “Dîvân-ı Hikmet’in, Karahanlı Türkçesi ile yazılmış şekli bulunmamaktadır.

Bu devirde yazıda, eskiden beri kullanılan Uygur Harflerinin yanı sıra Arap harfleri de kullanılmaya başlamıştır. Arap alfabesinin kullanımı gittikçe yaygınlaşmıştır.

İslâm medeniyetine girdikten sonra Türk edebiyatında hem türler yönünden hem de şekiller yönünden değişiklikler meydana gelmiştir. Eskiden beri kullanılan türlerin ve hece vezninin yanı sıra, Arap ve Fars edebiyatından kaside (övgü) ve mesnevî gibi bazı yeni nazım şekilleri alınmış ve bu eserler aruz vezniyle yazılmıştır. Nazım birimi olarak eskiden beri kullanılan “dörtlük”ün yanı sıra “beyit” de kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca eserlerin tertibi de İslâmî geleneğe uydurulmuştur. Eserlerin Allah’a hamd ve Peygambere övgüyle başlaması, buna örnek gösterilebilir.

Öte yandan, İslâm’ın temellerini ve mukaddes kitabın dilini iyi anlayabilmek için Arapça öğrenmek gereği ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda, Karahanlı Türkçesi’ne yavaş yavaş Arapça kelimeler ve İslâmî kavramlar girmeye başlamıştır. Ka-

rahanlı Türkçesi, İslâm öncesi Türkçe ile gramer bakımından büyük benzerlikler göstermesine rağmen kelime hazinesi bakımından onlardan ayrılır.

Bu yüzyılda Farsça, Türklerin yaşadıkları bölgelerdeki halklar arasında değişik sebeplerden dolayı yaygın anlaşma dili olarak kullanılıyordu. Bu durum, Türk edebiyatında da tesirini göstermiştir. Nitekim bazı Türk şair ve yazarları, eserlerini bu dille kaleme almışlardır.

“İslâm Medeniyeti; Türklerin fikrî, edebî ve düşünce tarihi üzerindeki tesirini asırlarca göstermiştir. Yani bu yeni medeniyet, Türk milletinin ilim, fikir ve edebiyat alanında bir dönüm noktası olmuştur (Güzel, 2009:47-48).

Türk dili ve edebiyatının olduğu kadar Türk kültür tarihinin de en muazzam eserlerinden biri olan Kutadgu Bilig hâlâ el sürülmemiş bir abide olarak karşımızda durmaktadır.

Türk-İslâm fikir ve sanat hayatının en eski örneklerinden biri olan Kutadgu Bilig, Türk dili ve edebiyatının olduğu kadar Türk kültür tarihinin de XI. yüzyıldan bugüne kadar etkisini sürdürmüş en muazzam eserlerinden biridir. Bu eser, Türklerin özellikle bugün üyesi oldukları kültür çevresine giriş devrini içeren bir zaman diliminde yazıldığı için dünya görüşlerini, değer yargılarını ve karşılaştıkları meselelerle nasıl mücadele ettiklerini ortaya koymak konusunda faydalı olabileceği gibi, temasta buldukları kavimler hakkında da bilgiler sunar. Okurlar, Yusuf Has Hacib'in bu eseriyle Türk dil ve edebiyatının dışında, Türk toplum bilimi ve kültürüyle de ilgili pek çok bilgiye ulaşacaklardır.

Mutlu Olma Bilgisi anlamına gelen Kutadgu Bilig, insana her iki dünyada da (dünya ve ahret hayatı) tam manasıyla kutlu ve mutlu olmak için gereken yolu göstermek amacıyla kaleme alınmıştır. Birbirleriyle çok sıkı bağlı olan birey, toplum ve devlet hayatının ideal bir şekilde düzenlenmesi için gereken anlayış, bilgi ve erdemlerin ne olduğu; bunların ne şekilde elde edileceği ve nasıl kullanılacağı üzerinde duran şair-düşünür-mutasavvıf Yusuf Has Hacib, bununla kendi devrinde gündelik hayatın üstüne yükselenlerin düşüncelerine tercüman olmuştur. Ama o, iyi olmaları için mevki sahiplerine tatsız mecazlarla ahlak dersi veren kuru bir öğütçü değildir. Yusuf Has Hacib, bu eseriyle insan hayatının anlamını çözümlen ve kişiye, toplumun, dolayısıyla da devletin içindeki görevini saptayan bir felsefe, bir hayat felsefesi sistemi kurmuştur.

3. Yusuf Has Hacib Kimdir?

Yusuf Hâs Hacib, 1019'da bugün için Kırgızistan sınırları içinde kalan Balasagun'da doğmuş, yine orada ölmüştür. Hayatı hakkında pek az bilgi bulunmaktadır. İyi öğrenim gördüğü, çağının ilimlerinin yanı sıra Arapça ve Farsçayı da öğrenerek yetiştiği bilinmektedir. Balasagun'dan Kâşgar'a gelmiş, ünlü eseri Kutadgu Bilig'i 1070 yılında Kâşgar'da tamamlayarak, onu hükümdar Tabgaç Buğra Karahan'a sunmuş ve huzurunda okumuştur.

Şairin sanatının gücünü değerlendiren hükümdar, Yusuf'a “Hâs Hacib” (başmâbeyincilik) makamını vermiştir. Bundan sonra ömrünün sonuna kadar devlet

hizmetinde kalan Yusuf Hâs Hacib, akıllı, ilim ve fazilet sahibi ve dindar biridir. Bu meziyetleri ile Müslüman Türkler arasında sevilmiş, çok itibar ve hürmet görmüştür. Askerî zümreyle ilgisinin olmadığı, Farabî'nin eseriyle sıkı bir yakınlık kurduğu kabul edilmiştir. Orta Asya'da iç çatışmaların arttığı yıllarda ahlâk kurallarının yeniden düzenlenmesinin gerekliliğine ihtiyaç duyarak, geçmiş günlerdeki "ideal" bir cemiyetin ortaya konması yoluyla, kendi devrini eleştirdiği Kutadgu Bilig adlı eserinde Türkçe yazmaya özellikle dikkat etmiştir (Çetin-Yurtsever,2008:13-14).

4. Kutadgu Bilig

Arat'ın İslâm Ansiklopedisi için kaleme aldığı Kutadgu Bilig maddesinde de belirtildiği üzere, Kutadgu Bilig hakkındaki ilk çalışma Fransız şarkiyatçı Pierre Amédée Jaubert'in 1825'te yayımlanan Notice d'un manuscrit turc en caractères ouigoures, envoyé par M. de Hammer, à M. Abel-Rémusat başlıklı makalesidir. Jaubert'in çalışmasının üzerinden tam 194 yıl geçmiştir. Bu zaman zarfında, Kutadgu Bilig hakkında pek çok çalışma yayımlanmıştır (Uçar, 2015:6-47). Türk Edebiyatı tarihi çalışmaları içinde de Kutadgu Bilig ile ilgili ilk çalışmayı Şemseddin Sami (1884-1904) yapmıştır (Banarlı, 1981:360-361). Şemseddin Sami bu çalışmasında Vamberi'nin çalışmalarından istifade etmiştir (Gürel, 2006:90).

Yusuf Hâs Hacib'in günümüze kalan tek eseri Kutadgu Bilig'dir. Bu kitap, İslâmî devir Türk edebiyatının ilk eseridir. Kitabın adı "Mesut olma bilgisi, güç ve kuvvet bilgisi" anlamına gelir. Eserde işlenen asıl konu "ideal insan tipi"dir.

Mesnevî tarzında yazılan eserin giriş bölümünde Besmeleden sonra, Allah, Hz. Muhammed ve Dört Hâlife övülür; yöneticilere seslenilir, kitabın anlamı ve yazılış sebebi hakkında bilgi verilir. Eserde, dünya ve ahirette mutlu olmak için tutulması gereken yollar gösterilir. Ayrıca, yeni Müslüman olmuş Türk toplumunun kültürü, bu toplumdaki sosyal dilimler, hukuk ve ahlâk kuralları yer almaktadır. Öte yandan eserde, Karahanlı devletinin yöneticilerine tavsiyeler de bulunmaktadır. Bu tavsiyeler, iyi bir düzen kurma, işe göre adam alma, vergiyi adaletli alma ve el sanatlarını geliştirme vb. konulardadır.

Giriş bölümünden sonra, beyitlerin arasında rubaî tarzında dörtlükler yer alır. 6645 beyit ve 173 dörtlükten oluşan Kutadgu Bilig, Firdevsi'nin "Şehnâme"sinde olduğu gibi aruzun fe 'ülün/fe 'ülün/fe ulün/fe 'ül kalıbıyla yazılmıştır ki, bu kalıp, Türk halk şiirinde çok kullanılan on birli hece veznine çok benzemektedir. Yusuf Hâs Hacib, eserini " Han tili" diye nitelendirdiği Karahanlı Türkçesi ile yazmıştır. Türk kültür tarihinin zengin kaynaklarından birisi olan Kutadgu Bilig, Türk dilinin eski, klâsik ve kendine özgü bir eseridir.

Eser, söz sanatları ve anlatım açısından da ilgi çekicidir. Düşünceler, diyalog ve monologlar, cevap beklemeyen etkili sorular ve hitabelerle anlatılır. Eserde sözlü edebiyatın örnekleri olan öğütler, hikmetli sözler, atasözleri çoktur: "İnsanın nuru yüzünde, yüzün nuru gözde; aklın nuru dilde, dilin nuru sözde.", "Bilim servettir, ona sahip olursan başarılı olursun, onu senden yalancı da hırsız da çalamaz." ... gibi.

Eserdeki, “Ogdurmuş” tipi, dünyanın bütün zevklerinden vazgeçerek kendisini Allah yoluna adayan bir derviş olarak gösterilir. Onun şahsında saygı, sevgi, terbiye, dünyayı ve kendini tanıma, anlama; açgözlülük, cimrilik, bencillik gibi fena huylardan sakınma anlatılır. Eserde, her birini bir kişinin temsil ettiği adalet, baht, akıl, âkibet, kavramları alegorik olarak işlenmiştir.

Kutadgu Bilig’in dört asıl kahramanı vardır: Bunlardan Hükümdar Kiin Togdı iktidar ve adaleti; Vezir Ay Toldı bahtı, zenginlik ve saygınlığı; vezirin oğlu Ögdülmiş akli; vezirin kardeşi Ogdurmuş ise sadakat ve kanaati simgeler. Eser dört kişinin karşılıklı diyaloglarıyla âdeti bir tiyatro eseri niteliği taşımaktadır.

Eserde Hükümdar Kün Togdı, kendisine yaraşır bir danışman aramaktadır. Bunu duyan bilgili ve akıllı Ay Toldı hükümdara gelerek hizmetkârı olur, yaptığı hayırlı işlerle büyük itibar kazanır. Ölümünden sonra oğlu Ögdülmiş, Kün Togdı’nın hizmetkârı olur. Bundan sonra derinleşen düşünceler, Kün Togdı, Ögdülmiş ve Ogdurmuş arasındaki diyaloglarla verilir. Yöneticiler değişik kesimlerdeki insanlara nasıl davranmalı? Meselelerin çözümünde yöntem ve ilkeler neler olmalı? Bir insanın, bir mesleğin ülkeye yararları nelerdir? gibi konular diyaloglarla çözümlenir. Bu özellikleriyle eser, değerini yitirmeyen bir “siyasetname”dir.

Bugün elimizde Kutadgu Bilig’in üç el yazma nüshası bulunmaktadır: Bunlardan, Viyana’daki Uygur, Kahire ve Taşkent’te bulunanlar ise Arap harfleriyle yazılmıştır. Kutadgu Bilig üzerine bugüne kadar yapılan çalışmaların önemli bir kısmı akademik çalışmalar olup, eserin okunması ve tercümesi üzerine veya dili ile ilgilidir. Bir kısım çalışmalar da muhtevasının ve kaynaklarının ele alındığı yayınlar ve tez çalışmalarıdır (Gürel, 2013). Türklerin İslam’la tanışmalarından sonra geçirdiği medeniyet değişikliğinin bir esere nasıl yansıdığını göstermesi bakımından da dikkate ve kayda değer çalışmaların yapılması gerekmez miydi? Çocuk edebiyatıyla uğraşan bir akademisyen olarak isterdim ki Kutadgu Bilig’de çocuk konusu da ayrı bir çalışma olarak ortaya konsundu (Gürel, 2004: 311-314).

5. Çocuklar İçin Kutadgu Bilig

Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı’nın, Yazılışının 950. Yılı Münasebetiyle hazırlatıp yayımladığı Çocuklar için Kutadgu Bilig kitabı, Doç. Dr. Erkan Göksu ve Eğitimci Fatih Akman tarafından yayına hazırlanmıştır. Kitaptaki resimler ise Aslihan Kübra Coşkun tarafından yapılmıştır.

Kitap, Sinan Ateş’in “Takdim” yazısının ardından Yusuf Has Hacib’in hayat hikâyesinin verilmesiyle devam ediyor. Ana metinde, Husuf Has Hacib tarafından mesnevi tarzında manzum bir eser olarak kaleme alınan Kutadgu Bilig, hazırlayanlar tarafından tahkiyeli (hikâye ederek anlatma) anlatım halinde nesir haline getirilerek çocuklarla buluşturulmuştur. Hâl böyle olunca bu kitap da alanında ilk çalışmalardan biri olma özelliği taşımaktadır.

Biz şimdiye kadar, nesir halindeki eserlerin nazma çekilerek çocuklar için uygun metinler haline getirildiğine şahit olmuştuk. Nasrettin Hoca fıkralarının Fuat Köprülü, Orhan Veli ve Nejat Sefercioğlu gibi isimler tarafından nazma çekilmesi,

dede Korkut Hikâyelerinin Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Yusuf Akgül ve Kenan Çarboğa tarafından nazma çekilmesi (Gürel, 1998:66-72).

Çocuklar İçin Kutadgu Bilig, 21 başlık altında 2-3 sayfalık tahkiyeli metinler halinde çocuklara hitap ediyor. Bu başlıklar sırasıyla şunlar: Gündoğdu, Aydoldu, Ana Baba Duası, Aydoldu ve Dostu Küsemiş, Aydoldu'nun İlk Sınavı, Hakan Gündoğdu ile Aydoldu'nun Buluşması, Bilginin Gücü, Cesur Olmak, Başkalarına Fikir Danışmak, Tokgözlülük ve Başkalarına Yardım, Hakan Gündoğdu'yla Aydoldu'nun Yolları Ayrılıyor, Aydoldu'nun Bilge Oğlu Övülmüş, İnsanın Süsü: Bilgi ve Akıl, Alçak Gönüllü Olmak, Tedbirli Olmak, Acelecilik, Cimri ve Cömert, Kut Sahibi Olmak, Gündoğdu'nun Övülmüş'e Bir yardımcı Araması, Uyanmış'ın Gündoğdu'nun Yanına gelişi, Allah'tan Korkma ve Günahlardan Sakınma.

Kitabın yeni baskısı yapılırken; kitabın hemen girişine Bismelenin mutlaka eklenmesi gerekir diye düşünüyoruz. Çünkü eserin orijinalinde Türk-İslâm geleneğine uyularak Besmele ile başlanmıştır. Kitapta mensur mukaddime/giriş şöyledir:

“Bismillahirrahmanirrahim

Hamd, şükür, minnet ve sonsuz övgü, o ululuk sahibi ve tam kudretli padişah olan Tanrı azze ve celleye özgüdür. O yeri göğü yaratmış ve bütün canlılara rızkını vermiştir. O neyi dilediyse yaptı ve neyi dilerse yapar. Yef'alü'llahü ma yeşa' ve yahkümü ma yürid. Yine insanların en iyisi, yalvaçların seçkini ve Tanrı'nın ulu habercisi Muhammed Mustafa ile onun arkadaşları olan aziz ve muhterem ashabına sayısız selam ve sena olsun.”

Türkler, Müslüman olmadan önce de Müslüman olduktan sonra da işe ve söze başlarken daima “Tanrı” adıyla başlamışlardır. Bu konuyla ilgili olarak Türk klasiklerinden pek çok eserin künyesini saymak mümkündür. Ancak biz burada Türk Kültür tarihi içinde temsil kabiliyetine sahip birkaç eserin künyesini vermekle yetineceğiz:

1. Yazılı edebiyatımızın bilinen ilk örneklerinden sayılan Orhun Abidelerinde, Bilge Kağan Abidesi'nin Doğu Cephesi “Tanrı” adıyla başlamaktadır (Ergin, 1973:17,33)

2. Ebulgazi Bahadır Han'ın Türklerin Soy Kütüğü adlı eseri

3. Dede Korkut Hikâyeleri

4. Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i

5. Ahmed Yesevi'ni Divan-ı Hikmet'i

6. Edib Ahmet Yükneki'nin Atabet'ül-Hakâyık'ı

İslâm Peygamberi Hz. Muhammed (S.A.V) buyuruyor ki; “Küllü emrin zi-balin lem yûbde bismillahi fehüve ebter” (Allah adı ile başlamamış olan her ehemmiyetli iş güdük ve neticesiz kalır.) Süleyman Çelebi de bunu bildiği için Mevlid adlı eserine;

“Allah adın zikredelim evvela
Vacib oldur cümle işte her kula
Her kim ki evvel onu ana
Asan eder Allah her işi ona”

Diyerek eserine başlamıştır. Bu geleneği Cumhuriyet Devri şair ve yazarlarımızdan bazılarının da devam ettirdiğine şahit olmaktayız. Meselâ destan şairimiz Niyazi Yıldırım Genosmanoğlu Kopuzdan Ezgiler adlı eserinde besmeleyi şöyle şiirleştirmiştir:

“Şol gökleri kaldıranın,
Donatarak dolduranın
'Ol!' deyince olduranın
Doksan dokuz adı ile” (Gençosmanoğlu, 1979:62)

Çocuklara Kutadgu Bilig adlı kitabın yeni baskısı Türk-İslâm geleneğine uyularak en azından böyle başlamalıdır diye düşünüyoruz.

Kitabın yeni baskısı yapılırken Yusuf Has Hacib'in kitabına niçin Kutadgu Bilig dediğini anlatan kısım orijinal şekliyle aynen alınmasının uydun olacağı kanaatindeyiz. Çocuklara Kutadgu Bilig hemen girişte Besmele'den sonra yer almalıdır diye düşünüyoruz. O, bu kitabıyla ilgili şöyle diyor:

“Kitap adını Kutadgu Bilig koydum
Okuyana kutlu olsun ve elinden tutsun
Ben sözümü söyledim ve kitabı yazdım;
Bu kitap elini uzatıp her iki dünyayı da tutan bir eldir,
Kişi her iki dünyayı da devletle elinde tutarsa kutlu olur
Bu sözüm doğru ve dürüsttür.”

6.Sonuç:

Görsel malzeme olarak başarılı resimlerle de zenginleştirilmiş olan bu kitap, sayfa düzeni ve fizikî özellikleriyle çocuklara hitap etmek noktasından başarılı bir çalışma olmuş. Ancak, hitap ettiği kitle açısından baktığımızda yaş grubu itibariyle çocukluk döneminden daha ziyade ilk gençlik dönemi çocuklarına hitap eder tarzdadır diye düşünüyoruz. Yeri gelmişken şunu da belirtmemizde fayda var: Çocuk Hakları Evrensel Beyanname'si'ne göre 18 yaşına kadar her insan çocuktur. Türkiye İstatistik Kurumu TÜİK verilerine göre Türkiye'nin çocuk nüfusu 2017 sonu itibariyle 22 milyon 883 bin 288 olarak belirlendi. Çocuklar Türkiye'de ülke nüfusunun % 28.3'ünü oluşturuyor. Bu rakamlar gösteriyor ki, Türkiye'deki çocuk nüfusu pek çok ülkenin genel nüfusundan kat kat fazladır. Yani ülkemizdeki çocuk varlığı ciddiye alınmalı ve hükümetlerle birlikte değişmeyecek -gündelik siyasetten uzak- millî bir çocuk politikası belirlenmelidir. Bu politikayı belirleyecek ve yürütecek bağımsız bir Türk Dünyası Çocuk Edebiyatı Enstitüsü vakit geçirilmeden kurulmalıdır. Dili bir, gönlü bir, imanı bir Türk Dünyası, dünyanın beline sarılmış bir emniyet kuşağıdır (Gürel, 2018:27). Karakter terbiyesinin verilmesinde ve değerler eğitiminin yapılmasında çocukluk döneminin önemi bilinmektedir. Bu açılardan baktığımızda; Çocuklar İçin Kutadgu Bilig, mutlaka tanıtımının yapılması ve okunması gereken çalışmalar arasında sayılmalıdır.

Kaynakça

Ateş, Sinan (2019). “Takdim”, Çocuklar İçin Kutadgu Bilig, Ankara, Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı yayını.

Banarlı, Nihat (1981). **Metinlerle Türk ve batı Edebiyatı-III**, İstanbul, Remzi Kitabevi.

Divan-ı Hikmed'den seçmeler (1983). Hazırlayan: Hayati Bice.

Edib Ahmed B. Mahmud Yükneki (1951). **Atabet'ül-Hakâyık**, Hazırlayan Reşit Rahmeti Arat, İstanbul.

Ergin, Muharrem (1973).**Orhun Abideleri**, İstanbul, Boğaziçi Yayınları.

Gençosmanoğlu, Niyazi (1979). **Kopuzdan Ezgiler**, İstanbul.

Gürel, Rabia Betül (2013). **Kutadgu Bilig'de Dörtlükler**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Dili Anabilim dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi.)

Gürel, Zeki (1996). Ömer Seyfettin Tarihî Hikâyeler Eskimeyen Kahramanlar, İstanbul, Hamle Yayınları.

Gürel, Zeki (1998). “Dede Korkut’u çocuklara Anlatmak”, **Türk Yurdu Dergisi**, Ankara, Aralık, Cilt: 18, Sayı: 136.

Gürel, Zeki (2004). “Bir Başka Açıdan Kutadgu Bilig”, **Türkistan Yazıları**, Ankara, Berikan Yayınları.

Gürel, Zeki (2018). “Yüksek Öğretimde Çocuk Edebiyatı Dersi, Son Gelişmeler ve Olması gerekenler”, **Türk Yurdu**, Ankara, Temmuz, Yıl: 107, Sayı: 371, s. 26-28.

Gürel, Zeki (2006). “Şemseddin Sami'nin Türk Edebiyatındaki Yeri ve Önemi”, **Hikmet İlmî Araştırma Dergisi**, Makedonya, Yıl: 4, Sayı: 7, s.85-104, ADEKSAM Yayını.

Gürel, Nazlı Rânâ-Zeki Gürel (2016). **Makedonya'daki Üniversiteler İçin Türk Halk Edebiyatı**, Üsküp, /Makedonya, s.56-61, Yeni balkan yayınları.

Gürel, Nazlı Rânâ-Zeki Gürel (2005). **Türk Dili ve Edebiyatı Lise-II**, Üsküp/ Makedonya, s. 119-122, Prosvetno Delo Ad yayını.

Güzel, Abdurrahman (2009). **Dinî- Tasavvufî Türk Edebiyatı El Kitabı**, 4. Baskı, Ankara, Akçağ Yayınları.

Jamal, Gulnisa-Muhammet Savaş Kafkasyalı (2016). **Kutadgu Bilig Araştırmaları**, Ankara, TC Başbakanlık Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Yayını.

Jaubert, P. A. (1825). Notice d'un manuscrit turc en caractères ouigoures, envoyé par M. de Hammer, à M. Abel-Rémusat. **Journal Asiatique**. 6: 39-52, 78-95.

Süleyman çelebi (1972). **Mevlid**, Hazırlayan: Faruk Kadri Timurtaş, İstanbul, Millî Eğitim Bakanlığı Yayını.

Uçar, Adem (2015). “Kutadgu Bilig’in Kronolojik Kaynakçası (1825-2016) Tekmilleştirilmiş Versiyon”, **Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 6, s. 6-47.

Uğur, Erdem (2019). “Kutadgu Bilig’in Kronolojik Kaynakçası (1825-2018)”, **JOTS**, 3/1, 139-239.

Yusuf Has Hacib (2008). **Kutadgu Bilig**, Çeviren: Prof. Dr. Reşit Rahmeti Arat, yayına hazırlayan: Çetin Şan-Serap Tuba Yurtsever, 2. Baskı, İstanbul, Kabalcı yayınevi.

Yazılışının 950. Yılı Münasebetiyle Çocuklar İçin Kutadgu Bilig, Yayına Hazırlayanlar: Erkan Göksu –Fatih Akman, Çizer: Aslıhan Kübra Coşkun, Ankara 2019, 100 s., Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı yayını.

Zeyrek, Yunus (2013). **Kitab-ı Dedem Korkut Alâ Lisân-ı Tâife-i Oğuzân**, Eskişehir, Türk Dünyası Kültür Başkenti 2014 Eskişehir Ajansı yayını.

https://www.youtube.com/watch?v=8_MurdFHQ3I

<https://www.youtube.com/watch?v=WfAinO2T9Og>

<https://www.youtube.com/watch?v=Kn-fgkxld7U>

<https://yenisancak.com/2018-atabet-ul-hakayik-kutadgu-bilig-yillari-hakkin-da-unesco-karari/>